
Boekbespreking

Bart Vonck

De post-koloniale vrijheid van de Verenigde Staten:
Noam Chomsky, *Over ideologie en macht*.
Antwerpen (EPO), 1989.

Noam Chomsky is taalkundige. Hij ontwierp de theorie van de transformationele grammatica en publiceerde daarover meerdere boeken. Maar sinds het Viëtnam-syndroom in de Verenigde Staten woedt, heeft Chomsky zich niet onbetuigd gelaten als openbaar geweten van zijn land. In de V.S. is hij het typevoorbeeld van de intellectueel die zich tegen de Amerikaanse buitenlandse politiek verzet. Die politiek heeft in Viëtnam haar ware gelaat getoond, zegt Chomsky. Sinds Viëtnam kunnen we ons niet meer vergissen in de fundamentele kenmerken van die buitenlandse politiek.

Maar Chomsky gaat in het boek «*Over ideologie en macht*» (oorspronkelijke titel: «*On Power and Ideology. The Managua Lectures*», Boston, 1987) verder in de geschiedenis terug. Alles begint met W.O. II en met de politiek die de V.S. na Hitlers nederlaag aan Europa oplegden. Hoofdbedoeling van de V.S. was het (kommunistisch) verzet alle wind uit de zeilen te nemen en in Europa dat stelsel in het leven te roepen dat het best aan de belangen van de V.S. gestalte gaf. Als daartoe samenwerking met ex-nazi's nodig was, dan gebeurde dat zonder schroom of schaamte. Chomsky geeft hiervan vele voorbeelden.

De vijf lezingen die in het boek gebundeld zijn, werden door de auteur in maart 1986 aan de Katholieke Universiteit van Managua gehouden. Net tijdens de periode dat Nicaragua hét mikpunt bij uitstek was van een oorlog die de V.S. met alle mogelijke middelen oplegden. Chomsky ontdekt een Nicaragua dat volstrekt verschilt van het officiële beeld dat de V.S. ervan willen ophangen.

Chomsky geeft een briljante beschrijving van de post-koloniale wereld. Het centraal thema van de lezingen is «de vijfde vrijheid», de vrijheid die de V.S. zichzelf voorbehouden om de Derde Wereld te roven en te plunderen. Chomsky put zijn voorbeelden hoofdzakelijk uit Indochina en Latijns-Amerika. Daarnaast onderzoekt hij ook de veiligheids-politiek en de wapenwedloop van de Verenigde Staten.

De V.S. hebben een heilige (?) schrik voor «kommunisten». Chomsky probeert te onderzoeken wat de V.S. dan wel onder die benaming mogen verstaan: «een veel gebruikt en breed concept dat slechts weinig te maken heeft met sociale, politieke of economische doctrines, maar daarentegen heel veel met een correct begrip van de plichten en de

functie binnen het globale systeem». En Chomsky verduidelijkt in niet mis te verstane termen: « *Een prestigieuze groepsstudie van de Woodrow Wilson Foundation en de National Planning Association gaf in 1955 een accurate en openhartige definitie van de term «kommunisme». De studie stelde dat de voornaamste dreiging van het kommunisme de «economische transformatie van de kommunistische machten» was, «zodat hun bereidwilligheid om de industriële economieën van het Westen aan te vullen», afneemt. Het «Westen» omvat hier ook het Japanse kapitalisme. Hierbij wordt uitgegaan van het feit dat industriële kapitalistische economieën stevig binnen het door de V.S. geleide «globale kader van de orde» moeten blijven, zoals Kissinger het uitdrukt. Dat is een goede definitie van de term «kommunisme» zoals die vandaag in de politieke V.S.-terminologie wordt gebruikt. Kort samengevat zijn «kommunisten» diegenen die proberen hun eigen rijkdommen voor hun eigen noden te gebruiken en zo inbreuk plegen op het recht op stelen en uitbuiten, de centrale doctrine van de buitenlandse politiek. Natuurlijk zijn de V.S. rechtlijnig «anti-kommunistisch» maar slechts selektief «anti-fascistisch».*

Chomsky beschrijft dan hoe er twee principes zijn die uit de vijfde vrijheid voortvloeien. Het eerste principe bestaat «in het verzekeren van een gunstig klimaat voor industrie, handel, landbouw en financies die op de V.S. gebaseerd zijn». In de Derde Wereld leven overal vijanden van dat recht op uitbuiting. Chomsky legt met name in de vierde lezing uit dat de V.S. daarvoor de theorie van de «nationale veiligheid» hebben uitgedokterd. Een tweede centraal principe is «*dat een ideologisch systeem opgebouwd moet worden om te verzekeren dat de bevolking passief, onwetend en apathisch blijft; zonder dat daarvan iets doordringt tot de mondige en ontwikkelde klassen die politiek actief zijn, in de V.S. of in de wereld in het algemeen*». Dat ideologisch systeem wordt door de V.S. als «democratie» gedefinieerd.

Hallucinant in de beschrijvingen van Chomsky is de wereld van de pers, de wereld van de «objectieve» intellectueel en van de bewustzijn-industrie.

In de eerste lezing beschrijft de auteur het systeem van «globale orde» dat door de Vijfde Vrijheid gedicteerd wordt. Een tweede lezing gaat over het «indammen van de binnenlandse agressie» als aan de Vijfde Vrijheid afbreuk wordt gedaan. De derde lezing heeft het expliciet over Centraal-Amerika. In de vierde lezing wordt het systeem van nationale veiligheid zoals dat in de Derde Wereld bestaat, geanalyseerd. Tenslotte bespreekt Chomsky hoe in de V.S. zelf die idee van de Vijfde Vrijheid uitgebouwd en ondersteund wordt.

Het boek zit zeer grondig in elkaar. Niet alleen zijn de hoofdideeën duidelijk en worden de gevolgen ervan nauwgezet beschreven, maar de dossierkennis van Chomsky tovert wat een saaie materie zou kunnen zijn met vele, soms onthutsende details, om tot een intellectueel avontuur.